

Срђан Словић*

УЗРОЦИ РАТА НА КОСОВУ
И МЕТОХИЈИ ПРЕМА
ВОЛЦОВОЈ ТЕОРИЈИ ПРЕДСТАВЕ
У МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА**

Сажетак

Кенет Волц (Kenneth Waltz) је инаугурисао нови правац у теорији међународних односа – неореалистички. Он је то урадио настављањем Аронове и Моргентхауове теорије базиране на реализму. Биолошко-социолошки корени настанка ратова и сукоба унутар и међу државама су у средишту Волцове концепције рата.

Волц се бави начинима избијања сукоба у друштвима, државама и између њих, као и начинима успостављања мирних односа међу њима. Песимизам провејава из његових ставова пошто не верује у могућност трансформације основних човекових нагона који су филогенетски укорениени у њега. Зло је укорениено у човека заједно са осталим злокобним нагонима – нетрпељивост, насиље, крађа, убиства која на крају врхуне ратом. Они се кроз историју појављују у константном виду. Са световног становишта посматрано,

* Истраживач-сарадник Института за српску културу Приштина/Лепосавић

** Рад је написан у оквиру пројекта Материјална и духовна култура Косова и Метохије, ев. бр. 178028, који је одобрило и финансира Министарство просвете и науке Републике Србије

човек је биће измешаних разумских и чулних елемената, где чулно има превагу над овим првим.

Волиц, слично Арону, своје идеје црпе из политичке филозофије 17. и 18. века (Спиноза, Кант и Русо). Она му је дала инспирацију за стварање чувене „*Image Theory of International Relations*“, која се сматра основом неореалистичких схватања у међународним односима. Овде није у питању нека нова школа или правац, већ се ради о наставку реалистичких тенденција у науци о међународним односима у англосаксонској литератури. Овај заокрет који прави Волиц није толико убедљив као Аронов, јер је Арон творац једне нове школе. Волиц спада у тзв. „структуралне“ неореалисте и тиме је близак класичном реализму. Недостатак међусобног поверења међу државама је основни елемент међународног система.

У својој познатој књизи из области теорије међународних односа „*Man, the State, War*“ („Човек, држава, рат“), Кенет Волиц уводи три нивоа анализе узрока ратова називајући их „представама“ (*images*): ниво појединца, ниво државе и ниво међународног система.

Волицова теорија представе ће у виду кратке студије случаја бити примењена на узроке избијања рата на Косову и Метохији. Испоставиће се да је овај рат био комбинација свих трију представа узетих као целина.

Кључне речи: неореализам, човекова природа, песимизам, рат, мир, Косово и Метохија, држава, међународни систем.

Прва представа: ниво појединца

Према првој представи међународних односа, главни узроци рата налазе се у природи и понашању човека. Узроци агресивног понашања налазе се у егоизму, неадекватно усмереним агресивним импулсима и, у крајњој линији, заосталости и непросвећености. Ове узроке Волиц сматра главним, а остале секундарним.

Да би се наведено стање превазишло, неопходно је да се човек уздигне изнад такве ситуације и начини велике корекције у психо-социјалном понашању. Други, више наклоњени пацифистичким размишљањима, решење за рат виде

у едукацији. Беверли Николс (B. Nichols) је тридесетих година прошлог века писао да уколико Норман Ејнџел (N. Angell) „постане едуковани диктатор света, то значи да рат може нестати из друштва и међународних односа налик јутарњој измаглици у једној генерацији“.¹

Према Вилијаму Џејмсу (James William), рат је укоренен у човековој ратнохушкачкој природи која је производ вековне традиције. Људска природа се не може мењати или нагони потиснути, али Џејмс оставља мало наде за оптимизам истичући да уколико не могу бити потиснути, ови нагони могу бити преусмерени.

У циљу постизања стања веће мирољубивости човек мора да се темељно промени, било у морално-интелектуалном, било у психо-социјалном понашању. У том циљу су се издиференцирала два схватања: *оптимистичко* и *песимистичко*. Према првима, могућности напретка су тако велике да ће се ратови завршити „пре него што нестане следећа генерација“ и они који мисле да ће се ратови настављати „све док, као њихова последица, већина нас нестане“.² Према песимистичким схватањима, стварност је пуна недостатака и нека ограничења и контролисања силе и зла се могу моментално замрзнути, али „очекивања генерално и константно добрих резултата су спречена константним незнањем о деловању искривљених ефеката једног суштинског дефекта“.³

Оптимисти, с друге стране, верују да је стварност добра, а друштво у суштини хармонично. Тешкоће које нарушавају човека су тренутне и површинске. Рат и зло се објашњавају човековом природом и понашањем, као и постојањем неискорењених дефеката који су у њему присутни. Према Џонатану Дајмонду (Jonathan Dumond), „оптимисти виде могућност преображаја неморалног у добро и завршетка ратова који су резултат текуће равнотеже снага. Песимисти, извлачећи рат и равнотежу снага из људске природе, виде веома мало могућности човекове личне корекције“.⁴

1 Waltz, K., *Man, the State and War*, Columbia University Press, New York and London, 1959, p. 17.

2 Исто, стр. 18.

3 Morgenthau, H., *Politics Among Nations*, Knopf, New York, 1948, p. 8.

4 Waltz, K., *Man the State and War...*, op. cit., p. 20.

Слично размишља и Нибур Реинолд (Reinhold Nibuhr). Критикујући утопистичка схватања истиче да је политички реализам „немогуће објаснити без узимања у обзир увида у људску природу“. Оптимисти су своју теорију базирали на *коректном* виђењу човека, али су превидели потенцијалност зла у свим људским активностима. Напредак се не креће праволинијски, већ има и своје негативне стране. Човек је ограничено биће са неограниченим тежњама и своје личне интересе жели да представи као универзалне.⁵ Оваква Нибурова схватања своје корене вуку из хришћанске традиције, преко св. Августина, Спинозе, па све до Моргентауа.

Основни човеков нагон је нагон за *самоодржањем*. Човек би радије живео у беди, него умро. Човек ће се борити да себе очува у складу са диктатима разума и помагаће другима у томе. Међутим, ово није човеково стварно понашање, већ опис понашања које је идеално разумно. У стварности, човек тежи својим интересима, али не у сагласности са разумом. Ову чињеницу св. Августин објашњава „*оригиналним грехом*, актом који објашњава чињеницу да су људски разум и воља дефектни“.⁶ Спиноза конструише модел рационалног понашања: рационални су они поступци који спонтано воде хармонији у кооперативним напорима ка вечном животу. У IV делу своје Етике, истиче следеће: „На основу свог сувереног природног права сваки човек сам расуђује о томе шта је добро, а шта није, у складу са својим сопственим распложивим средствима, освећује се за све лоше што му је учињено, и улаже напоре да очува оно што воли, а уништи оно што мрзи“.⁷ Ако ову Спинозину констатацију подведемо под раван међународних односа, онда се јасно види да су и државе, као и човек, принуђене да саме себи прибављају *правду*, користећи расположива средства. Ово је још једна потврда чињенице да се реализам у међународним односима, заснива на реализму у политичким наукама.

Спиноза уводи *дуализам* између *чулног* и *разумског* дела људске личности, док Моргентау то одбија истичући да је човек потпуно *дефектан*. Моргентау „види свеприсутност

5 Исто, стр. 21.

6 Исто, стр. 23.

7 Spinoza, B., *Ethics*, Part IV, нав. према: Waltz, K., *Man the State and War...*, op. cit., p. 23.

злог у људским акцијама које произилазе из човекове неискорењиве жеље за моћи, која преображава цркве у политичке организације, револуционаре у диктаторе, љубав према земљи у империјализам“.⁸ Спиноза, као типични представник теорије прве представе, објашњава насиље позивајући се на *несавршеност* човека. Чула надвладавају разум тако да човек, који је принуђен на сарадњу са другима, бива принуђен да се упушта у бескрајне свађе са осталима не искључујући и могућност насиља. Узроци сукоба се налазе у недостацима човека. Уколико се ово сматра јединим узроком, онда је услов прекида оваквог стања темељна реформа човековог понашања. Уколико се промени сам човек и околина у којој делује, проблем се може решити. Слично је и са државама. Оне исказују, с једне стране, потребу за животом и недостатком доследности да своје послове усклађују са диктатом разума.⁹

Државе имају снагу да се одупру сопственом тлачењу, док појединци то не могу. Да би опстали, појединци су принуђени да праве различите комбинације, док државе не морају. Ратови међу државама су неизбежни исто као недостаци у природи човека.

Код држава постоји могућност трансформације часног у нечасно и мирољубивог у ратнохушкачко. Ово се дешава услед тога што чулни део човекове природе надвладава њен разумски део и то исто преноси и на државу. Према Спинози и Нибуру, са унутрашњег аспекта посматрано, друштво се налази у стању хијерархије и од анархије га спасава олигархија, а међународно друштво се налази у стању *анархије*. Са спољнополитичког аспекта посматрано, *моћ* је неопходна да се спречи спољни непријатељ. Структура међународног система је таква да се стално морамо враћати чувеној максими „ultima ratio“, зато што не постоји врховни арбитар који би субјекте принудио на адекватно понашање. Одржавање мира путем мирољубивих анархијских односа би се могло вршити и у унутрашњим системима, али само под условом да људи буду искрено рационални. У стварности је ово редак случај, тако да санкције остају као крајње прибежиште.

8 Morgentau, H., *Politics Among Nations...*, op. cit., p. 447.

9 За Спинозу, јединство државе остаје на способности врховног ауторитета да наметне поштовање своје воље.

Придавање атрибута политичких болести фиксној природи човека дефинисаној у смислу иманентног потенцијала за зло или добро, је тема која се константно враћа у мислима св. Августина, Спинозе, Нибура и Моргентауа. Рећи да се човек понаша у супротности са својом природом је *prima facie* апсурдно. Кроз призму људске природе се објашњавају разнолики историјски догађаји. Људска природа је у појединим елементима била узрок рата 1914. године, али је, на неки начин, била и узрок мира 1910. године. У наредним годинама су се многе ствари промениле, али људска природа није. Присталице прве представе у објашњењу људске психологије и понашања (налик бихејвиористима) виде основ теорије политике. Због тога их Диркеим (Durkheim) оптужује за *психологизам* – анализу индивидуалног понашања узетог некритички за објашњење групног феномена.

Људска природа није свемогућа и она не може објаснити зашто је у једној земљи човек у позицији роба, а у другој слободан. Оно што она може да објасни је неопходна несавршеност свих друштвених и политичких форми.

Друга представа: ниво државе

У оквиру прве представе држава је увођена као другоразредна категорија и објашњавана људским понашањем. Међутим, да би се објаснила међународна стварност, није довољно ослонити се само на људску природу.

Теорије прве представе су, углавном, *психолошке* природе. Давање доминантног значаја наведеним чиниоцима нас може одвести у психологизам и занемаривање социолошких чиниоца. Као и Арон, и Волц маниром искусног политичког аналитичара покушава да рат и мир објасни комбинацијом *психо-социолошких* чинилаца. Ратови избијају између држава, па је у складу са другом представом, *унутрашња* структура држава кључ за разумевање рата и мира. Рат врло често може да одражава унутрашње јединство једне државе. Држава разорена унутрашњом неслогом, уместо да чека изненадни напад изнутра, може упасти у ратну авантуру у циљу изналажења унутрашњег мира. О оваквом начину постизања унутрашњег мира говори и Жан Боден (Jean Bodin) у својој књизи „*Six livres de la République*“ („Шест књига о републи-

ци“). Боден закључује да је „најбољи начин очувања државе и налажења гаранције против подстрекивања на побуну, побуне и грађанског рата, одржавати све субјекте у стању пријатељства и, на крају, наћи једног спољњег непријатеља против кога могу заједно наступити“.¹⁰

У историји је било много случајева где је генерално лоша влада доводила народ до рата на спољњем плану. Многи *деспотски* системи су угњетавањем свог становништва производили тензије које су оваплоћиване спољним ратним авантурама. Рестрикције које су постављане влади у циљу заштите прописаних права грађана „се сматрају ограничавајућим чиниоцима који стварају и спроводе спољну политику“ (Волц). Оваква ограничења могу имати веома лош утицај на одржавање мира у свету.

Из напред наведеног се издваја још један елемент друге представе – *дефекти* у држави. Ти дефекти могу утицати на избијање сукоба међу њима. Основно питање које се из овога поставља је да ли се отклањањем ових дефеката могу створити основе за трајни мир? Можда се путем реформи држава ратови могу уклонити или, барем, довести у разумну меру?!

Главни проблем који произилази из реченог јесте питање шта се подразумева под „добром“ државом, која би могла служити као стандард? За Маркса је добра она држава која гарантује *поседништво* над средствима за производњу, за Канта је то држава која поштује апстрактне *принципе* права, за Вилсона, она која поштује принципе националног *самоопредељења* и демократске организације. Овим се ова тема не исцрпљује. Проблем рата ће се по Марксу решити *одумирањем* државе. Републиканске државе ће се, према Канту, вољно сагласити да буду вођене кодексом права које су саме одабрале. За Вилсона су предуслови мира везани за побољшано међународно разумевање, колективну безбедност, разоружање и светску конфедерацију држава. За све њих је реформирана држава *condizio sine qua non* мира међу државама.

Волц се изјашњава у прилог либералног погледа на односе унутар и међу државама. Анализирајући либерални поглед унутар држава, Волц полази од становишта Хобса и Арона, по којима је основни интерес појединаца и држава

10 Bodin, J., *Six livres de la République*, tr. Trolley, p. 168. (Livre V, ch. V).

опстанак. Узрок непријатељстава и неповерења је *надметање*. Људи су у природном стању *себични*, поносни и жуде за осветом тако да се боје за своју безбедност, те ће свако напасти другог када и сâм буде нападнут. Пошто је у природном стању *немогуће* живети, људи се удружују у заједницу да би пронашли начин колективне безбедности, пошто је појединачна немогућа. *Друштвено* стање је прави лек за ужасне услове који владају у природном стању. Пошто друштво још није на високом ступњу развоја, држава мора бити довољно јака да управља друштвом. Да би опстао, човек се мора лишити одређених слобода и пренети их на институцију.

Друга представа своју потпору налази у троуглу *појединац, друштво и држава*. Овај однос се посматра са либералног аспекта. Либерално инсистирање на економији, децентрализацији и слободи од стране владе има смисла само под условом да је друштво саморегулишуће. Пошто је саморегулишуће друштво неопходно средство, оно у стварности постаје део идеалног циља либерала. Политика *laissez-faire* може захтевати државну акцију само у крајњој нужди. Основна функција државе се састојала у очувању *моћи* у спољним односима, а *права* у унутрашњим. Либерали прихватају државу у вршењу њених основних функција, али они такође прихватају и рат као крајње средство у решавању спорова међу државама. *Рат* је у међународним односима исто што и *држава* у домаћој политици.

Да би се схватила либерална теорија државе, неопходно је анализирати њену концепцију човека и друштва; а да би се анализирала либерална концепција међународних односа, неопходно је анализирати њену концепцију државе и заједнице држава.

Волц исправно запажа међуоднос између *рационалног* и *ирационалног* како у самом човеку, тако и у односима *између* држава. Чим рационално попусти пред налетима ирационалног, врло је вероватно да може доћи до рата. Зашто државе прибегавају оваквом ирационалном средству? „Рат врло често даје државама изговор за повећање такси и осталих намета, ширење бирократије и повећање њене контроле над грађанима“ (Волц).

Кант, у својству типичног представника другог нивоа анализе, даје једну комплексну анализу човека и државе, ко-

ја је у неким сегментима слична са Спинозином. И за њега је човек житељ света чула и разума. Уколико би се понашао у складу са овим другим (разумом), човек би веома успешно могао да следи *категорички императив*. Али, пошто је човек житељ и оног другог (чулног) света, а они преовладавају над разумским светом, онда је врло вероватно да се у природном стању категорички императив веома ретко поштује и, самим тим, владају сукоби и насиље. Као реакција на наведено стање, јавља се *друштвено стање*. Да би се избегло стање насиља, мора се успоставити један ауторитет који би људе принуђивао да поштују одлуке, те би се, након успостављања таквог стања, створили услови да се људи понашају морално. Пре него што се унапреде морални услови живота људи, човеку је неопходна *сигурност права*.

Друштвено стање чини могућим морални живот појединца заштитом права која су била његова у природном стању, а која он није у стању да ужива. За развој људских способности је неопходно установити мир између и унутар држава. Државе у свету су исто што и *појединци у природном стању*. Нити су оне саме перфектно добре, нити су контролисане путем права. Због тога су и сукоби међу њима врло *вероватни*. Идеја светске државе за Канта није идеално решење оваквог стања. Плашећи се да оваква држава не постане деспотска и пређе у анархију, он трага за другим решењем. Друга могућност је да се све државе унапреде на такав начин да раде на максими која ће бити универзализована и без сукоба.

Мада се боји првог решења, Кант је веома обазрив и према другом решењу. Он трага за средњим решењем. Он жели да успостави стање наде да се државе могу знатно унапредити и научити једна од друге колика је штетност рата, да би, најзад, успоставиле међусобну владавину права која се не ослања на сили и моћи, већ се вољно поштује.¹¹

У оптицају су два чиниоца: први је *интерно* унапређење држава, а други, спољни, је владавина *права*. Пошто је други чинилац вољног карактера, он у потпуности зависи од савршености којом је први остварен. Да би се наметнуло спровођење права, сила се не изводи из спољних санкција, већ из „унутрашње савршености“ (Кант).

11 Kant, I., *Critique of Practical Reason*, sec. 2. and 3. нав. према: Waltz K., *Man the State and War...*, op. cit., p. 164.

Са нивоа државе посматрано, адекватан политички систем омогућава појединцу да се понаша у духу моралних закона, а у спољним односима између држава није могуће досегнути адекватан политички систем. Стога, на појединцима је да се надају успостављању мирних односа између држава.

Кант такође своју студију о вечном миру завршава у песимистичком тону, истичући да он није установио неизбежност вечног мира, већ да постојање таквих услова није незамисливо.

*Трећа представа:
ниво међународног система*

Трећу представу теорије међународних односа Волц почиње у Ароновом стилу. Или, прецизније, полази од самог *настанка* реалистичких теорија и теорија силе у политичкој филозофији. У поднаслову своје теорије трећег имиџа Волц цитира Цицерона: “На који начин се може одговорити на силу другога, осим самом силом“? Самим тим цитатом Волц даје до знања у ком правцу ће се кретати и истраживачко поље његове анализе. Вероватно у духу већ наведеног начела „ultima ratio“.

Волц констатује да у систему састављеном од мноштва суверених држава, а међу којима не постоји институционализован правни поредак и где свака држава понаособ суди о својим поступцима, а на основу својих разлога или жеља, конфликти који могу прерасти у рат су врло вероватни. И, како даље тврди Волц, „да би из тог могућег конфликта извукла максималне користи, држава се мора руководити својим *сопственим средствима*, а њихова ефикасност и њено унапређење мора бити стална брига државе“.¹²

Ова идеја није нова. Она датира из времена Тукидида, који истиче да је нагли раст моћи Атине ужаснуо Лацедемоне и увукао их у рат.

Систем анархије је лишен аутоматске хармоније. Свака држава ће употребити силу да би остварила своје циљеве уколико они вреде много више од оних досегнутих мирољубивим средствима. Овде је посебно значајна процена државе

12 Waltz, K., *Man the State and War...*, op. cit., p. 159.

да ли је у стању да наведене циљеве оствари. Овим се, опет, враћамо на Аронову анализу појма силе и моћи, елемената, мерења, врсте и облика њиховог испољавања, да бисмо утврдили да је свака држава самој себи *врховни* судија и да може употребљавати силу зарад спровођења своје политике.

Да би се студија међународних односа исправно разумела, неопходно је посматрати је у склопу све три представе. Теорију треће представе Волц упоређује са *теоријом игара*. Импликације теорије игара су, истовремено, импликације треће представе, а састоје се у томе да је слобода избора било које државе *ограничена* акцијама осталих. Комбинација је кључни елемент ове игре, а ограничења се односе на процес одлуке о томе која ће се игра играти. Мудри играчи ће се својски трудити да повећају добитке или смање губитке сарадњом са другима. Слично је и у међународној политици: уколико једна држава тражи предност над осталим, она комбинује; уколико друге државе желе да се супротставе њеним предностима, оне врше узвратну комбинацију.

Чиниоци који разликују међународну политку од осталих игара су следећи:

- Улози игре су од необичне важности;
- Употреба силе у међународној политици *није* искључена као средство утицаја на исход.

Наведену тврдњу Волц објашњава на следећи начин: „Кардинално правило игре је такво да се у циљу победе мора радити све што се мора. Уколико неке државе поступају у складу са тим правилом, или се очекује да то раде, остале државе морају преиспитати своје стратегије. Прилика и, с времена на време, потреба за употребом силе разликује равнотежу снага у међународној политици од равнотеже унутар државе. У оба случаја, следећи Хобса, моћ дефинишемо као способност производње жељених исхода. У домаћој политици, једна од посебних способности, употреба физичког насиља – је под монополом државе. У међународној политици нема адекватног ауторитета који би забранио употребу силе. Равнотежа снага међу државама постаје равнотежа свих могућности, укључујући и физичку силу коју државе користе у спровођењу својих циљева.“¹³

13 Исто, стр. 205.

Овим неореалистичким (а зашто не и чисто реалистичким) закључцима Волц приводи крају своју трећу теорију представе, остављајући могућности за различите интерпретације. Једна од логичних интерпретација је питање да ли је равнотежа снага неизбежна? Волц сматра да она *није неизбежна* и, уколико зависи од жеље држава за опстанком у условима преовлађујуће анархије међу њима, онда то значи да ће она настати под тренутном формом само ако сама жеља или текући услови нестану. Волц жели да истакне да равнотежа снага „није толико наметнута вољом државника да утичу на догађаје, као што је сами догађаји намећу државнику“.¹⁴

Поред тога што је утемељивач неореалистичког правца, Волц једним делом припада бихејвиоризму и историјској социологији. Ову другу тенденцију у међународним односима не прихвата од Арона у мери у којој то чини Хофман, али желећи да утврди трајне црте једне политике, он мора да укључи и чиниоце који је узрокују. Ово је случај са већ наведеном равнотежом снага. Уколико неко жели да је елиминише, он мора да утиче на промену свих услова који је узрокују.

Мир, као најважнији циљ коме тежи цело човечанство, Волц одређује двоструким *негативитетом*: одсуством принудних елемената у међународној заједници (да ли је баш тако?) и одсуством насиља. Исто као и Арон, и он изражава *песимизам* у погледу решавања овог питања, управо због одсуства принудног елемента који би државе навео на адекватно понашање.¹⁵

Монтескје и Русо, у својству типичних представника трећег нивоа анализе, критикују Хобсово и Спинозино природно стање истичући да је то фикција која потиче од претпоставке да су људи у природном стању вођени навикама које стичу у друштву, али без ограничења која им оно намеће. Русо и Монтескје сматрају да човек пре успостављања друштва није развијао пороке поноса и зависти. Они су овакав закључак извели јер су у проучавању људске историје отишли још

14 Исто, стр. 209.

15 Словић, С., „Аронова концепција сукоба и ратова у међународним односима“, *Политичка ревија*, 4/2009, Институт за политичке студије, Београд, стр. 101-124; Словић, С., *Аронова теорија међународних односа и актуелно косовско питање*, Институт за српску културу Приштина/Лепосавић, 2009, стр. 109-113.

један корак уназад (у погледу испитивања узрока настанка природног стања). Сукоби проистичу из *друштвене ситуације*; “Чим човек уђе у друштвено стање, губи се осећај слабости код човека, једнакост попушта и почиње стање рата.”¹⁶

У природном стању је била неопходна било која форма сарадње зато што су људске активности биле превише разводњене. Друштвено стање настаје као кулминација дуге историјске еволуције која садржи елементе искуства, интереса, навика, традиције и потребе. Узроци сукоба се не налазе у мислима људи, већ у природи њихових *друштвених активности*. Уколико знамо „како да прихватимо правду која долази од Бога, не требају нам ни влада ни право“ – истакао је Русо у свом чувеном „Друштвеном уговору“.

Уколико су жеље и мотиви свих задовољени, у друштвеном стању нема сукоба. Међутим, кад год комбинација природних препрека и раста становништва почињу да сарадњу чине неопходном, стварају се услови за избијање сукоба. У природном стању, приликом борбе између чулног и разумског дела људске природе, долази до преовладавања оног *разумског*, који човеку указује на то да његови дугорочни интереси зависе од сарадње која ће свима користити.

Уколико хармонија треба да се развија у анархији, онда човек мора бити савршено рационалан да схвати да и сви остали морају бити такви. Преласком из природног у друштвено стање, људи добијају више на *материјалном* плану и, самим тим, знатно се *мењају*. Одлика друштвеног стања је та да „у њему природна слобода постаје друштвена слобода, а поседовање постаје *власништво*. Надаље, човек у друштвеном стању стиче моралну слободу која га чини сопственим господаром; покорност праву које приписујемо сами себи постаје слобода“.¹⁷

Објашњавајући односе међу државама, Русо, исто као и Спиноза, упоређује понашање држава у свету са понашањем човека у природном стању. Али, за разлику од Спинозе, код Русоа идентичност мотивације појединца и државе представља могућу *подударност*, док код Спинозе то представља неопходну претпоставку.

16 Montisquieu, *L'esprit de Lois*, Livre1, Hafner Publishing, New York, 1949.

17 Rousseau J. J., *Le contrat social*, p. 18-19. нав. према: Waltz, K., *Man the Stateand War*, op. cit., p. 172.

Из наведеног се јасно види да је неопходно направити јасну разлику између сва три наведена имица. Њихово међусобно међудејство је неизбежно. Ово је ситуација унутар одређене школе (неореализам), а код представника различитих школа је то теже постићи. Овај недостатак јасне разграничености међу представницима различитих школа и чини предмет истраживања сложеним.

На крају овог дела излагања треба истаћи да ниједна од наведених представа узета понаособ, није у стању да објасни узроке избијања сукоба и ратва. Ако то покушамо да објаснимо само првом представом, да је, рецимо, основни узрок избијања Првог светског рата отпуштање канцелара Бизмарка у Немачкој 1890. године, онда бисмо превидели читав сплет догађаја и околности које су имале можда важнији утицај на избијање рата (раст немачке моћи, раст национализма, унутрашњи класни сукоби, агресивна немачка политика, смањење улоге посредовања у сукобима и многе друге).

Слично је и са другим нивоом анализе. И овај ниво анализе „превише предвиђа“, чиме замагљује неке од напора да се објасни међународна политика. Не може се никако генерализовати да само тзв. „добре државе“ не ратују, већ само тзв. „лоше“. Након завршетка Првог и Другог светског рата, уврежило се схватање да демократске државе не ратују. Међутим, и демократије умеју да ратују у истој оној мери као и комунистичке државе (рат САД-а против Вијетнама, СССР-а против Кине, Камбоце). Ближе истини би било схватање да либералне демократије мање ратују између себе, а више против ауторитарних држава. Ова премиса би се могла применити и на рат на Косову и Метохији.

Када је реч о трећем нивоу анализе, иако је он можда најближи за објашњење узрока ратова, ни он није сам по себи довољан. Ово истичемо због тога што се међународни системи увек налазе у неком виду равнотеже (биполарна, мултиполарна или униполарна), која увек тежи да буде нарушена. Уосталом, како истиче и проф. Радослав Стојановић, „равнотежа снага, сама по себи, претпоставља рат за њено нарушавање“. Надаље, биполарни систем је садржавао могућност једног катастрофалног нуклеарног рата, мултиполарни системи теже дисперзији моћи, а униполарни увек теже нарушавању премоћи хегемона.

Можда би одговор требали потражити у Ароновој историјској социологији. Она је једна од ретких дисциплина која проблем сагледава у његовој сложености, претпоставља мултидисциплинарност и тежи објашњењу појава и процеса у међународној политици – она заговара тзв. концептуални оквир путем којег се одвајају битне од небитних чињеница. Без одабирања нема ни објашњавања.

*Узроци рата на Косову и Метохији према теорији представе у међународним односима
(Кратка студија случаја)*

- Током 1989. године, српска скупштина је почела са припремом амандмана на српски устав, који ће увелико смањити ингеренције покрајина. Када је амандманима на Устав из 1989. године покрајинама одузето право вета на уставне промене и део законодавне, судске и управне функције, оне бивају враћене у оквир Републике Србије.
- Албанци на ово реагују окупљањем у руднику Трепча траживши оставку Рахмана Морине и укидање Милошевићеве дискриминаторске политике. Основна идеја водила била им је повраћај Устава из 1974. године. Морина је поднео оставку, али ју је на интервенцију Београда повукао. Београд уводи ванредно стање, поштрава репресивне мере и хапси изгреднике, међу којима је био и Власи. Скупштина Косова се састаје 23. марта 1989. године и даје сагласност на амандмане. У знак протеста 7 покрајинских албанских министара је поднело оставку. Српска скупштина је у марту месецу донела „Програм остваривања мира и просперитета на Косову и Метохији“. Међу драстичнијим мерама биле су забрана публикавања *Рилиндије* и затварање Косовске академије наука и уметности.
- Албански делегати Скупштине Косова доносе, у јулу 1990. године, „Уставну декларацију“, којом покрајину проглашавају Републиком, а на тајном састанку

- у Качанику, у септембру исте године, доносе Устав Републике Косово.
- Устав СРЈ из 1992. године „признаје и јемчи права националних мањина на очување, развој и изражавање њихових етничких, културних, језичких и других посебности, као и на употребу националних симбола у складу са међународним правом“ (члан 11., 13. и 15. Устава СРЈ).
  - Постојање на Косову и Метохији две паралелне власти. Српске, која има легални, и албанске, која има нелегални карактер. Дезинтеграција СФРЈ због развоја национализма и сепаратизма (сецесионизма) са израженим унутрашњим и спољним детерминантностима довела је и до интернационализације „косовског проблема“.
  - Почетком 1989. године, отпором против српске доминације је руководио универзитетски професор образован у Паризу, Ибрахим Ругова. Он је уз помоћ својих савезника основао Демократски савез Косова (DSK). Све ово се дешавало уочи Милошевићевог укидања аутономије Косову, која је имала за циљ националну независност. 5. јула исте године је оформљена тзв. Скупштина Косова у сенци. Најзад, 21. септембра 1991. године, она је прогласила „Републику Косово“ која ће бити „суверена и независна држава“. Целокупна активност је потврђена референдумом од 26-30 септембра где је 87 % гласача изашло на изборе, а 99,87 % од њих гласало за подршку независности.¹⁸
  - У априлу 1990. године, Шкељзен Малићи и други из Удружења филозофа и социолога основали су одвојену *Социјал-демократску странку*. Још седам партија основано је из спектра нових, углавном младих косовских интелектуалаца и професионалаца. Они су се одрекли сваке наде у позитивне промене унутар југословенског комунистичког оквира 1989. године, пошто је Милошевићев режим ухапсио Азема

18 Auersvald P., and D., *The Kosovo Conflict: A Diplomatic History through Documents*, Cambridge, Kluwer Law International, 2000, pp. 56-59.

Власија, младог реформистичког лидера косовског огранка СКЈ, зато што је покушао да разреши штрајк у Трепчи.

- У Приштини је 1. јула 1990. године формиран и „Косовски демократски форум“ у присуству свих албанских алтернативних политичких странака са Косова и Метохије. У Декларацији која је тада усвојена тражи се обезбеђивање суверенитета Косова у виду „конститутивне јединице југословенске заједнице равноправне са другим јединицама“, односно статус републике за Косово. У то време су албански лидери изразили бојазан да ће им Београд ускратити аутономију добијену Уставом из 1974. године. Ово је био први притисак на албанску опозицију. Други се састојао у томе што је ДСК прикривено желео да ризикује преовлађујућу позицију на Косову и у албанској дијаспори, тражењем демократских избора пре решења територијалног статуса. Наведени статус републике је био једина алтернатива потпуној сецесији. Руководство ДСК је одбацило и изгледну заједничку политичку платформу са осталим партијама, а и било какво учешће на српским изборима те године.
- Београдско министарство унутрашњих послова и „руководећи тим за ванредне ситуације“ једноставно су преузели покрајину после суспензије њеног парламента и администрације.¹⁹ Они су ускоро отпустили 115.000 од 170.000 косовских Албанаца запослених у школама, болницама, судовима и јавној администрацији – извештај број већ је одбио да долази на посао, а остатак је суспендован. Дневне новине *Rilindja* су затворене, а телевизијска станица преузета. Поред наведеног, добар део албанског живља се нашао и без социјалног осигурања.

19 Ова тврдња тражи мало појашњење. Тачно је то да је Република Србија суспендовала аутономију Косова дату Уставом из 1974. године, али је такође и тачна тврдња да је ту исту аутономију косовским Албанцима дао тадашњи председник СФРЈ – Ј.Б. Тито, која је била више од аутономије и дата без сагласности Републике Србије. Ако је тако нешто могао Тито да уради, зашто онда Милошевић није могао да врати све на старо сличном одлуком?

- ДСК и остатак политичког спектра су комбиновали снаге да би створили мрежу служби у сенци, које ће обезбедити основно, средње и универзитетско образовање, уз основне медицинске услуге до краја деценије.²⁰ Услуге које је понудио српски режим су биле бојкотоване, чиме је Косово било одсечено од прописно опремљених болница, а, по мишљењу прозападних аналитичара и историчара, албанској деци је било онемогућено да стекну било какво знање српског језика. Ова тврдња се треба узети условно, јер су сами Албанци више желели да створе своје паралелне институције него да се образују у српским на свом матерњем језику. Једноставно, све је већ било уклопљено у класичну шему *индоктринације* везане за стварање независне државе Косово.
- У таквој атмосфери је маја 1992. године опозиција косовских Албанаца одржала *изборе у сенци*, на којима је ДСК освојио 96 од 100 места у парламенту у сенци. Руговина много хваљена активност у ненасилном отпору биће изложена притиску од 1993. године, па надаље. Услед тешких услова живота и рада, многи Албанци су емигрирали. Иако се не може похвалити вештинама практичног политичара, снаге око њега још нису биле довољно јаке да га поразе. Крајем 1993. године неколико стотина хиљада Албанаца је напустило Косово и отишло у западну Европу. Многи су тамо открили све јаче позиве албанске дијаспоре за независност и оружани отпор, којима је било тешко одолети. Ругова је трпео критике због своје умерености и почео да се ослања на некомунистичког председника Албаније Салија Берише. То се није најповољније завршило по Ругову, јер је Бериша, на притисак западних земаља, повукао одобрење за независност.
- Ни српска позиција на Косову није била несавладива. Удео српског становништва у целокупној популацији на Косову је био испод 10% 1995. године, тј. мање од 200.000. Милошевић је мудро тактиком ус-

20 Лемпи, Ц. Р., *Југославија као историја*, Дан Граф, Београд, 2004, стр. 364.

пео да избегне било какве преговоре о Косову за преговарачким столом кад је натерао босанске Србе да прихвате Дејтонски споразум. Ругова се кладио на западну интервенцију као надокнаду за пасивни отпор чак и ласкањима српске опозиције, и изгледа, изгубио. Неуспех огорченог антимилошевићевског руководства коалиције Заједно да обрати више пажње на Косово, или понуди преговоре чак и о републичком статусу, ни у ком случају није придобио било ког косовског лидера да размисли о бојкоту српског политичког процеса. Пут ка још једном етничком рату био је сада широм отворен. – У прилог оваквом несређеном стању на Косову и Метохији ишли су и спољни чниоци. Поред великих сила, ту треба укључити и исламске земље. Оне су допринеле да идеја о великој Албанији и даље живи. Она је заснована не на мултиетничности, већ на мајоризацији, изведене из националне хомогености на осређеном простору. После окончања „хладног рата“ подршка се тражи од НАТО-а и исламских земаља. У том циљу је Демократски савез Косова посетио Тирани, 22. фебруара 1991. године, одмах након рушења статуе Енвера Хоџе у Тирани. Косовски Албанци су били забринути због чињенице да Албанију више од две године не занима косовско питање.

- Сусрет Ругове са Грамозом Пашком, једним од вођа Демократске партије. Том приликом су постигли сагласност да споразумно раде „на постизању дуго очекиваног решења албанског питања“. У октобру исте године, влада у Тирани је признала новопрокламовану творевину – Републику Косово. Тада се отвара и представништво ДСК у Тирани. У Јануару 1992. године долази до одржавања великог скупа солидарности са Албанцима на Косову, одмах по признању независности Словеније и Хрватске. Званична Тирана је, упоредо са подршком захтева косовских Албанаца, подржавала и Албанце у БЈР Македонији, а посебно Партију демократског просперитета.
- Никако не смемо изгубити из вида и албанску дијаспору, која је настављач делатности ранијег Косов-

ског комитета. Посебно је била активна дијаспора у САД-у. Била је финансијски моћна и доследна у својим активностима. Она је 1986. године основала Албанско-америчку цивилну лигу, са задатком лобирања у САД-у у корист косовских Албанаца. Својом делатношћу отворили су пут пријема у амерички Сенат и Конгрес и тиме лакше омогућавала стварање антисрпског расположења. Поред медија, циљна група лобирања били су конгресмени и сенатори. Албанци су приказивани као жртве српске „агресије“ и „доминације“.²¹

- Србија је каснила са променама целу деценију због санкција међународне заједнице и останка Милошевића на власти. За све етничке сукобе који су врхунили распадом Југославије, највише је оптуживана Србија и њен председник Милошевић. Оваква слика је трајала све до усвајања Дејтонском мировног процеса, након чега се слика о Слободану Милошевићу мења. Међутим, и поред ових промена, спољни зид санкција је и даље остао да виси као Дамаклов мач над Србијом. Оне ће увек моћи да буду активирани уколико Србија не испуњава одредбе Дејтонског мировног процеса.
- 1996. и 1997. године одржани су избори у СРЈ, где је Милошевић добио 64 од 138 места у Савезној скупштини. Са Шешељевих 16 мандата имао је већину. Опозиција је успела да постигне неочекивано добар резултат на локалним изборима (Београд, Ниш, Крагујевац). Незадовољан оваквим стањем, Милошевић је наредио Републичкој изборној комисији да поништи изборне резултате у местима у којима је победила опозиција због „бројних извештаја са терена о кршењу изборне процедуре. Резултати су поништени 27. новембра 1996. године, након чега у већим градовима Србије долази до масовних протеста студената

21 Друга по финансијској моћи и организованости албанска дијаспора била је у Швајцарској. Она је пружила уточиште за 75.000 Албанаца са Косова, посебно после 1989. године. Шверцом дроге, оружја и осталим трансакцијама изазвала је велике финансијске поремећаје у Албанији.

и грађана, који су, на опште изненађење, постајали све масовнији.

- Сукоб власти са албанском страном је 1998. године добио разорне облике. Дошло је до герилских акција широких размера Ослободилачке војске Косова, а и до репресивних мера полицијских снага и Војске СРЈ, а самим тим и до великих људских жртава и разарања. Све ово је довело до хуманитарне катастрофе међу албанским становништвом, али ни српско није било поштеђено последица. Овим се коначно Косовско питање интернационализовало. Разговори су постепено прерастали у преговоре којим се обавештавају Контакт група за бившу Југославију, ОЕБС, ЕУ и Савет безбедности. Сусрети између Милошевића и Ругове нису дали неке конкретне резултате. Албанска страна је вршила притисак ради прекида оружаних дејстава где су страдали и цивили. Непопустљивост албанске стране у захтеву за формирањем независног Косова тражила је јасан одговор међународне заједнице, чији су витални интереси превазилазили непомирљивост страна у сукобу. Власт није показала спремност за разговоре, тако да је опет уследила репресија. Главну карактеристику ове етапе је представљало пуно укључење међународне заједнице у контролу стања на територији КиМ. Притисак међународног фактора је имао успеха. Овоме је допринело и изјашњавање међународног фактора против давања независности Косову у прилог очувања територијалног интегритета и суверенитета СРЈ. Правну базу ове ситуације представљали су сагласност између председника СРЈ и председника САД као и Споразум о верификацији стања на Косову између ОЕБС и СРЈ и Ваздушној контроли НАТО и СРЈ. Обавезе албанске стране и СРЈ су утврђене резолуцијама 1160, 1199 и 1203 из 1998. године. У резолуцијама се истиче да све оно што се догодило 1998. године представља континуирану претњу миру у региону, а и даље се позива на главу VII Повеље УН, која омогућава вођење адекватних акција различитог карактера у циљу смири-

вања евентуалних нових борби и у случају одбијања или блокирања преговора. Захтева се повлачење одређених контингента специјалних полицијских и војних снага СРЈ и одређена контрола на терену или из ваздуха, прекид терористичких акција и неодложан почетак преговора.

- Српској страни су наметнуте веће обавезе и она се сматрала одговорном за ову ситуацију. Од албанске стране се, поред прихватања преговора, тражило и поштовање територијалног интегритета СРЈ. Надаље, тражило се и поштовање права на самоопредељење у његовом унутрашњем смислу, тј. у складу са Декларацијом о принципима међународног права о пријатељским односима међу државама у складу са Повељом УН из 1972. године.
- После „хладног рата“, на нивоу држава дошло је до великих промена, изазваних променама у међународном систему. Након нестанка биполарне равнотеже снага и пада комунизма, земље бившег совјетског блока гравитирају ка политичким и економским системима земаља на Западу. Централистички вођене економије и идеолошка културна контрола комунистичких политичких власти нису успели да опстану под налетима глобализације. Тежиле су чланству у НАТО-у и економским интеграцијама.
- Улога водеће силе у свету (САД), била је неизбежна. И у њој и у међународним односима су се, у исто време, дешавале послехладноратовске промене. После ере хладног рата (а и пре тога), поред већ познатих „*тврди*“ видова моћи, долази до развоја „*меког*“ или индиректног начина вршења моћи. Одређена земља може постићи циљеве које жели у светској политици због тога што друге државе желе да је следе, или су се оне сложиле да следе систем који производи такве последице. Кључна реч која се изводи из овог дискурса је *промена*. Ради се о таквом структурирању ситуације у светској политици да би се омогућила промена понашања других у посебној ситуацији. Наведено понашање је понашање приликом вршења „*меке*“ моћи (*soft power*). С друге стране,

сама способност установљивања жеље и мотива се повезује са неопипљивим изворима моћи као што су култура, идеологија и институције.

- До промена је дошло и на пољу безбедности. Уместо дотадашњег концепта надметања у безбедности, развија се концепт сарадње у безбедности. Подстичу се регионалне иницијативе, посебно у југоисточној Европи, тако да се стварају услови за дугорочније периоде мира. Међутим, Србија и тадашња СРЈ су закасниле са овим иницијативама. Да их је било, вероватно до рата на Косову и Метохији не би ни дошло.
- Многобројни су извори преовлађујуће позиције САД-а. Оне поседују изузетну *војну* моћ. Та моћ не само да је већа од било које друге у свету, него је и највећа од свих, јер издвајања за војне потребе превазилазе она код свих осталих великих сила заједно. Осим изванредног стратегијског нуклеарног арсенала, САД имају и веома развијено конвенционално наоружање без премца у свету – ово се односи на копнене, ваздушне и поморске снаге. Поседују носаче летелице *Nimitz (Nimitz-class)* и још две које су у току конструкције, као и 725 страних војних база. Овоме треба прикључити и тзв. стратегијске ваздушне мостове који омогућавају пројектовања њихове моћи на велику даљину.²²
- О *економској* снази САД не треба посебно трошити речи. Она обухвата 40 % светске производње. Надаље, САД представљају седиште 20 од 50 највећих компанија у свету, а служе као извор 62 од 100 међународних брендова, што све чини 33 % светског ДБП.²³ Оно што може звучати запањујуће, јесте чињеница да САД троше 4 % свог ДБП од 12 трилиона \$, што је мање од 1/3 потрошено за време Другог светског рата. Поред наведених, САД располажу и параметрима „*меке моћи*“. Оне су прве у свету по

22 Raymond G. A., *Serbian-American Relations in the Twilight of Unipolarity*, у: Односи САД-Србија – финална провера, ФПН, Београд, 2008, р. 224.

23 Zakaria, F., *The Arrogant Empire*, Newsweek, March 24, 2003. International Institute for Management Development, 2004, р. 23.

броју компјутера, Интернет web сајтова, сервера и мобилних телефона. Такође се налазе на првом месту по броју доктора наука у области природних наука и вођењу дигиталних ратова и ваздушних десантних напада.

- САД имају велики утицај и као отворено, примамљиво друштво, смештено у средишту глобалних телекомуникација. Амерички филм, ТВ, популарна култура и високошколске установе привлаче многе студенте из целог света.
- Пошто је нестанком етапе „хладног рата“ нестала ера биполаризма у међународним односима, многи теоретичари сматрају да је услед овако преобладајуће позиције САД наступила нова, ера униполаризма. О оваквом систему међународних односа је реч онда када 50 % светских капацитета и више буде сконцентрисано у рукама преобладајуће државе, која је у стању да предупреди било какву комбинацију осталих држава. Пошто је у позицији хегемона, САД су постале мета других држава у успону које желе да је сруше као главног чиниоца равнотеже снага у свету. Ово се може урадити кроз балансирање, тампон зоне и систем компензације.
- Слободан Милошевић је био главна мета напада западних политичара у деведесетим годинама прошлог века. Желео је да насилним путем реши косовско питање. Оптирао је између „све или ништа“. Билт (Built) га је дефинисао као „човека који је имао способност да у краткој перспективи буде мало паметнији од већине осталих“²⁴ Сматран је личношћу која сноси одговорност за све ратове избиле на територији бивше Југославије. Приговарало му се да је изнад свега желео власт. Основно оруђе у томе био му је национализам. Био је лукав тактичар, али лош стратег. Није показивао знаке самопоуздања, већ ароганцију која се косила са реалистичном проценом ситуације.

24 Билт, К., *Задатак мир*, Радио Б92, Београд, 1999, стр. 63.

- Ругова је био креатор политичког плурализма на Косову и Метохији крајем осамдесетих година прошлог века. Био је умеренији од осталих Албанаца и није био за терористички (герилски) начин ратовања. Замерало му се то што није био доследан у спровођењу политике ненасилног отпора и што је желео да сачува монопол ДСК-а на локалном нивоу. Испљаввао је слабости у практичном руковођењу, подржавао је више аутономију а мање независност па дијаспора није била задовољна. У том циљу је поткопавала Руговину позицију на Косову. Ругова је тражио подршку некомунистичког председника албаније, Берише, али се то на крају лоше завршило по њега, јер је Бериша повукао одобрење за независност услед притисака од стране Запада. Након тога почиње да јача улога лидера ОВК.
- Клинтон је, као тадашњи председник најмоћније државе света, био типичан пример особености људске природе предодређене за рат (*war prone nature*). Код њега је, по природи ствари, чулни део умногоне надвладовао разумски. Разликовао се од Буша тиме што је већу пажњу поклатио домаћој економији, а мање спољној политици. Штавише, није уживао у сусретима са страним државницима, али је, ипак, доследно спроводио реалистичку политику. Једном приликом је, након неуспелих преговора у Рамбујеу, у ироничном тону рекао да „Милошевића неће спасти ни Уједињене нације“. Нормално, алудирао је на могућност ваздушног напада на СРЈ без одобрења Уједињених нација, што се уистину и догодило. Политика му није била узгредни интерес, већ „смртно озбиљна ствар“.

Srdjan Slovic

CAUSES OF WAR IN KOSOVO AND METOHIA
AS PER THE WALTZ'S IMAGE THEORY OF
INTERNATIONAL RELATIONS

Summary

As per the author's view, Kenneth Waltz introduced a new orientation in the theory of international relations – neorealist one. He did it by continuing of Aron's and Morgenthau's theory based upon realism. Biologic-sociologic roots of wars and conflicts appearance within and among states are in the focus of Waltz's concept of wars.

Waltz is dealing with the ways of conflicts appearances in societies, states, and among them including the ways of peaceful relationships establishment among them. Pessimism is to be arising out of his attitudes since he does not believe in the possibility of basic man's instincts transformation, which are inveterate in him. The evil is inveterate in man together with other evil-like instincts – intolerance, violation, theft, murders which end up in war. They are to be appearing in constant aspect historically. Observed by secular point of view, man is the being of the mixed reasonable and sensual elements, where the sensual one prevails over the former one.

Furthermore, Waltz, similarly to Aron, draws his ideas from the political philosophy of the 17th and 18th century (Spinoza, Kant, and Rousseau). It provided him with the inspiration for the creation of famous „Image Theory of International Relations“, which is to be considered as the fundament for neorealist comprehensions in international relations. Here, it is not about a new school or orientation, but it is about the continuation of realistic tendencies in the science of international relations in Anglo-Saxon literature. This turning point made by Waltz is not to be convincing as Aron's one, since Aron is the creator of a new school. Waltz belongs to so called „structural“ neorealists, and thus he is

close to classical realism. The lack of mutual confidence among states is a basic element of the international system.

In his famous book from the field of the theory of international relations „Man, the State, War“, Waltz introduces three levels of analysis of wars cause by calling them „images“. The level of individual, the level of state, and the level of international system.

Waltz's theory of image will be in the aspect of short case study applied on the causes of war appearance in Kosovo and Metohia. It will turn out that this war was to be a combination of all three images taken as a whole.

Key wards: neorealism, man's nature, pessimism, war, peace, Kosovo and Metohia, state, international system.

Литература

- Aron, R., *Paix et guerre entre les nations*, Calman Lévy, Paris, 1964.
- Глени, М., *Балкан 1804-1999: национализам, рат и велике силе*, Део 2, Самиздат Б92, Београд, 2001.
- Ковачевић, Ж., *Америка и распад Југославије*, „Филип Вишњић“, ФПН, Београд, 2007.
- Лемпи, Ц., *Југославија као историја*, Дан Граф, Београд, 2004.
- Марковић, Б., *Југословенска криза и свет - хронологија догађаја*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2000.
- Morgenthau, H., *Politics Among Nations*, New York, Alfred Knopf, 1948.
- Нај, Ц. С., *Парадокс америчке моћи*, БМГ, Београд, 2004.
- Nation, С., *Wars in Balkan*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 122 Forbes, 2003.
- Симић, Д., *Наука о безбедности – савремени приступи безбедности*, Београд, ФПН, 2002.
- Словић, С., „Аронова концепција сукоба и ратова у међународним односима“, *Политичка ревија* 4/2009, Институт за политичке студије, Београд.
- Словић, С., Зарковић, В., *Косово и Метохија од Берлинског конгреса до распада СФРЈ – историјски, етнички*

ки и безбедносни аспект, Институт за српску културу Приштина/Лепосавић, 2012.

Waltz, K., *Man, the State and War*, Columbia University Press, New York and London, 1959.

Resume

Basic causes of war, pursuant to the first level of Waltz's analysis, are to be found in the man's nature and behaviour. The man is egoistic being and has got non-adequately directed impulses. Such state can be overcome by means of education. The man must change himself, what is considered to be very difficult.

Waltz thinks the man is full of defects; his sensual part overcomes the reasonable one, so that he is a pessimist. As we can see, he misses an objective scientific approach. The things cannot be observed from the point of view of pessimism or optimism.

The war cannot be based only upon human nature, but social circumstances of its appearance must be taken into account as well. Differently from Waltz, Morgenthau is much more pessimistic since he does not believe in the transformation of human defects.

As per the second level of analysis, the internal structure of state is the key for war and peace comprehension. There were many examples in the history where despotic regimes tried to settle internal tensions by the aggressive foreign policy. States are, as the individual, prone to defects. In that sense it was necessary to create a „good“ state, which will be deprived of defects. On the other hand, it is very difficult to create an ideal state. Such state could be existing only in Platon's idealism or with socialists of utopia. Good state for Marx is the one which determines the possession over production resources, for Kant it is the one respecting abstract principles of law, and for Wilson, the one respecting the principles of national self-determination.

The state in internal relations is equalized with the war in the foreign ones. Kant, the same as Spinoza, makes the difference between sensual and reasonable part of human nature, and behaviour in accordance with reasonable part is hard to be reached. In case we behave in accordance with the reasonable part of hu-

man nature, we are to follow categorical imperative. There is no categorical imperative in the state of nature. It might be reached in the social state, but in order to reach such state, we need the security of law.

From the point of view of the third level of analysis, conflicts among states are likely to occur due to the anarchical structure of international system. They are in international system the same as the individual in the state of nature. Following realistic behaviour of the states, in case the state realizes the aims achieved by means of war are more valuable from the ones being achieved by means of peaceful resources, it will go into war. This leads us to the conclusion Waltz does the analysis by using classical premises of realism – force, power, national interest, peace, international morale, balance of power.

Social state does not have to be always peaceful. Material element is appearing and once again gives the preponderance of sensual part over the reasonable one.

Finally, in the short case study following the example Waltz's Image Theory in International Relations, we tried to explain causes of war appearance in Kosovo and Metohia (1999). We included all levels of analysis: the level of individual, the level of internal relationships, and the level of international system. The conclusion we reached indicated the fact in order to explain the complex structure of war in Kosovo and Metohia it was indispensable to take all three levels of analysis together.